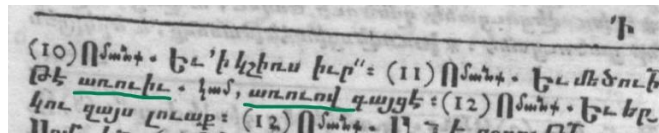
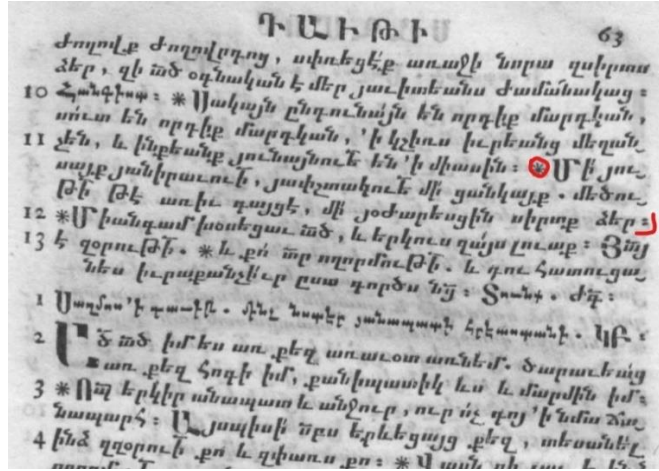

Սեպտեմբերյան վարժություններ

1. Գրե՛ք նշված նախադասությունը և թարգմանե՛ք: Մեկնաբանե՛ք բոլոր բայաձևերը:

▶ Սի՛

2. Նախորդ նախադասությունը վերածնե՛ք՝ փոխելով եզակին հոգնակիի և հակառակը:

▶ Սի՛

3. Ցույց տվե՛ք **հարցուք** բայաձևի անցյալ կատարյալի ցոյական հիմքը:

▶ X

4. Անկատար անցյալը դարձրե՛ք անցյալ կատարյալ:

4.1. Շարժերի գերկիր եւ խռովեցուցանեիր գաա:

▶ Շ

4.2. Շարժեր գևա իբրեւ գեղեզն ի հողմոյ:

▶ Շ

4.3. Շարժին զգլուխս իւրեանց:

▶ Շ

5. Առաջին ապառնին դարձրե՛ք երկրորդ ապառնի:

5.1. Կոչիցե՞ս զմեզ բարբառով:

▶ Կ

5.2. Եւ ապա կոչիցես զիս և լսիցեմ քեզ:

▶ Եւ

5.3. Կոչիցեմք զաղջիկն եւ հարցանիցեմք ի բերանոյ նորա:

▶ Կ

6. Վերականգնե՛ք գրաբարյան բնագիրը:

«Ուզում ե՞ս [*կամիս*], որ (հ)եբրայեցիներից կին մի դայակ կանչեմ [*II ապառնի*], նա (քեզ համար) կերակրի [*սնանիս* բայի պատճառ, I ապառնի] այդ մանկանը»:

- Ապա մեկնաբանե՛ք I և II ապառնիների նրբիմաստային տարբերությունները:

▶ Կ

7. Վերականգնե՛ք հետևյալ բայերի՝

- ա) հենց այս սահմանական ներկայի 1եզ. ձևերի հնագույն հայկական նախաձևերը.
- բ) դրանց արմատների հնդեվրոպական նախաձևերը (հիմնավորե՛ք ձեր վերակազմությունները):

7.1. բառնամ

▶ *... < հնդեվր. ....

7.2. դառնամ

▶ *... < հնդեվր. ....

7.3. զգենում

▶ *... < հնդեվր. ....

7.4. մաղթեմ

▶ *... < ... < հնդեվր. ....

NB! Հուշում-հիշեցում վերջինի վերաբերյալ. հնդեվրոպական բայարմատի նախաձևն է՝ *meldʰ-:

8. Ինչո՞վ են միավորվում /*h* խոնարհման հետևյալ գոյականները. վերակազմե՛ք ու հիմնավորե՛ք:

8.1. առու

▶

8.2. բայ

▶

8.3. բարդ

▶

8.4. գիւտ

▶

8.5. մաղթ

▶

9. ՇԱՐԱԴ(Ա)՝ զավեշտական բառախաղ

- ա) Հնդեվրոպական մի լեզվում՝ հինգտասանոց բառ, որի բնիկ հայկական ցեղակիցը երեքտասանոց է և սկսվում է *h*-ով.

- բ) Այդ լեզուն կրող մի հռչակավոր արվեստագետ (18-րդ դար)

Ա + Բ = 19-րդ դարի հռչակավոր գիտնական՝ վերոհիշյալի համերկրացին:

Անվանե՛ք վերջինիս:

▶ X

10. Հայերեն *առաւել* բառի բարբառային իմաստներից մեկն է՝ *արտի ծայրի անվար (չվարած) մնացած մասը*: Ժողովրդական արվեստի ո՞ր իրողության անվանումն է կազմված մի ձայնարկությունից ու վերոհիշյալ բառից: Բացատրե՛ք այդտեղ արտացոլված ձայնավորային հնչյունափոխությունը:

▶ X

11. Մենք գիտենք, որ արդի հայերենի գոյականներն ուղղագրական ու ձևաբանական (հոլովման կարգ) առումներով հաճախ են տարբերվում իրենց գրաբարյան հին ձևերից: Օրինակ՝ արդի արևելահայերենում *ազգ, բան, գործ, եղեգ, ծով* և *քաղաք* բառերը բոլորն էլ պատկանում են *h* հոլովման (սեռականը կազմում են *-h* վերջավորությամբ՝ *ազգի, բանի, բոցի* և այլն), այնինչ գրաբարում դրանք բոլորն ունեցել են իրարից տարբեր հոլովումներ (*ազգ-ա-ւ, բան-ի-ւ, գործ-ո-ւ* և այլն): Դրանք գուշակել հնարավոր չի, պարզապես պիտի սովորենք:

❓ ՀԱՐՑ. Ո՞րն է գրաբարյան այն շատ կոնկրետ ու կոռ տեքստային խումբ-համակարգը, որտեղ ներկայացված են ստորն թվարկված արևելահայկական գոյականների գրաբարյան հին հոլովածները, որոնք վճռորոշ են դրանց գրաբարյան հոլովումներն իմանալու և մտապահելու համար: Ընդ որում՝ ընդգծում եմ, այդ տեքստային վկայությունները լրիվ բավարար են այդ գոյականների հոլովակարգերը հստակ իմանալու համար.

ազգ, ապարանք, արեգակ, ավերակ, բան, բարձ, բյուր, բլուր, բոց, գետ, դուստր, եղեգ, եղջերու, զարմ, ծով, հազար, ստրուկ, վիշապ, քաղաք, քաջ, քեն:

Ներկայացրե՛ք ու բացատրե՛ք այնտեղ վկայված հոլովածները:

▶ X

12. Հնդեվրոպական լեզուներից մեկն ունի *brun-* հիմքով ու ջրային իմաստով մի բառ, որ սերում է հնդեվրոպական չեզոք սեռի մի գոյականից: Անվանե՛ք վերջինիս հայկական ժառանգը՝ որ տեսքով շա՛տ է տարբերվում վերոհիշյալ ցեղակցից, բայց հստակ բացատրվում է ձայնդարձով ու «զարմանալի» բառավերջով և արտացոլում է հայերենի համար լրիվ կանոնավոր հնչյունափոխություններ:

▶ X

Հրաչ Մարտիրոսյան

05.10.2021 Բեռլին / Լեյդեն

Վարժություններից մի քանիսի գաղափարները-հենքերը դրվել են Բեռլինի S-Bahn գնացքներում: :)